

Turkish Adaptation of Self-Efficacy for Alternatives to Aggression Scale*

Evrım Çetinkaya Yıldız

Akdeniz University Faculty of Education

Zeynep Hatipoğlu Sümer

Middle East Technical University Faculty of Education

ABSTRACT

The aim of this study was to adapt the Self-Efficacy for Alternatives to Aggression Scale (SEAAS; Miller-Johnson, Sullivan, Simon, & MVPP, 2004) to Turkish culture. The SEAAS measures the adolescents' self-efficacy on anger control and resolving conflict in a nonaggressive way. The sample of the study consisted of 566 secondary school students enrolled in seven different public schools in Ankara. The mean age of the participants was 13.09 ($SD = .95$). The psychometric properties of the scale were analyzed by means of internal consistency, split-half and confirmatory factor analysis (CFA). The Cronbach's alpha coefficient was found to be .79 and split-half reliability was found to be .70. The results of the fit indices (RMSEA = .08, GFI = .97, AGFI = .93, CFI = .96 and TLI = .95) showed that model has a good fit. In addition, the relationship between the SEAAS and Physical Aggression Scale was examined for criterion validity and a significant negative relationship ($r = -.29, p < .01$) was found. Analyses indicated that the SEAAS had a satisfactory level of reliability and validity in Turkish adolescent sample.

Keywords: Alternatives to aggression, self-efficacy, self-efficacy for alternatives to aggression, adolescents

Erciyes University,
Faculty of Education,
Kayseri/TURKEY *Erciyes
Journal of Education (EJE)*

DOI: 10.32433/eje.736440

SCREENED BY

Type: Research

Article History

Received : 12.05.2020

Accepted : 19.06.2020

Published : 19.06.2020

Suggested Citation

Çetinkaya Yıldız, E. & Hatipoğlu Sümer, Z. (2020). Turkish adaptation of self-efficacy for alternatives to aggression scale, *Erciyes Journal of Education*, 4(1), 1-17. <https://doi.org/10.32433/eje.736440>

1. Assist. Prof. Dr., Guidance and Counseling, evrimcetinkaya@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5924-3136>
2. Assoc. Prof. Dr., Guidance and Counseling, zeynep@metu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9163-2622>

Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması¹

Evrım Çetinkaya Yıldız¹

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Zeynep Hatipoğlu Sümer²

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeğinin (SADÖYÖ; Miller-Johnson, Sullivan, Simon ve MVPP, 2004) Türk kültürüne uyarlanmasıdır. SADÖYÖ ergenlerin öfkeyi kontrol etme ve şiddet içermeyen yollarla çatışma çözme becerilerine dair öz-yeterliklerini ölçmektedir. Araştırmanın örneklemini Ankara'da yedi farklı devlet okuluna devam eden 566 ortaokul öğrencisinden oluşmuştur. Katılımcıların yaş ortalaması 13.09'dur ($SS = .95$). SADÖYÖ'nün psikometrik özellikleri iç tutarlılık, iki yarı güvenilirliği ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılarak test edilmiştir. SADÖYÖ'nün Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .79, iki yarı güvenilirlik katsayısı ise .70 olarak hesaplanmıştır. DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri (RMSEA = .08, GFI = .97, AGFI = .93, CFI = .96 ve TLI = .95) model uyumunun iyi olduğunu göstermektedir. Ayrıca, ölçüt geçerliği için SADÖYÖ ile Fiziksel Saldırganlık Ölçeği arasındaki ilişki incelenmiş ve aralarında negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r = -.29$, $p < .01$) olduğu saptanmıştır. Analizler, SADÖYÖ'nün Türk ergen örnekleminde yeterli düzeyde geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Saldırganlığa alternatif davranışlar, öz-yeterlik

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri/TÜRKİYE
Erciyes Journal of Education (EJE)
DOI: 10.32433/eje.736440

SCREENED BY

Tür: Araştırma

Makale Geçmişi

Gönderim : 12.05.2020

Kabul : 19.06.2020

Yayınlanma : 19.06.2020

Önerilen Atıf

Çetinkaya Yıldız, E. & Hatipoğlu Sümer, Z. (2020). Saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterlik ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, *Erciyes Eğitim Dergisi*, 4(2), 1-17. <https://doi.org/10.32433/eje.736440>

1. Dr. Öğr. Üyesi., Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, evrimcetinkaya@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5924-3136>

2. Doç. Dr., Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, zeynep@metu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9163-2622>

EXTENDED ABSTRACT

Self-efficacy concept is often confused with self-esteem; however, self-efficacy is an estimation of faith in one's ability to carry out the actions necessary to handle life events (Willoughby, King, & Polatajko, 1996). Bandura (1997) postulated that self-efficacy is a domain-specific concept (e.g. social self-efficacy and academic self-efficacy). Moreover, researchers stated that compared to general self-efficacy concept, the field specific self-efficacy is a better predictor of the real behavior (Bandura, 1980, 1997; Valentine, DuBois, & Cooper, 2004).

Social cognitive theories (Crick & Dodge, 1994) affirm that personal cognitive factors play crucial role in the enactment of problem behavior. According to social cognitive theory, interpersonal violence among adolescents occurs as a result of dynamic interaction of factors such as; (1) experiences of the adolescent about violent behavior and outcome expectations regarding the outcome of violent behavior, (2) social environment and (3) adolescents' behavior (Swearer, Wang, Berry, & Myers, 2014). Relationships between these factors are affected by the modeling of violent behaviors by family, society and peers, self-efficacy for aggressive behaviors, and positive and negative reinforcers about violence (Card, 2011). For non-aggressive behavior, adolescents' problem reflects their confidence that they can successfully respond to non-aggressive reactions when faced with the situation. Caprara, Barbaranelli, Pastorelli, and Cervone (2004), self-regulatory efficacy is about people's perceptions of associating their behaviors in accordance with individual norms when they face peer pressure for problem behaviors. It is found out that self-efficacy is negatively correlated with problem behaviors, drug addiction (Bandura, Caprara, Barbaranelli, Gerbino, & Pastorelli, 2003), emotional irascibility, aggression, and moral disengagement (Caprara, Barbaranelli, & Comrey, 1992). Besides, it was found out that if the adolescents have strong self-efficacy to overcome peer pressure, they are less likely to be involved in problem behaviors (Caprara, Scabini, Barbaranelli, Regalia, & Bandura, 1998; Ludwig

& Pittman, 1999). It was also found out that adolescents who have higher levels of self-regulatory efficacy could repel peer pressures to engage in problem behaviors better (Bandura, 1997; Bandura, Caprara, Barbaranelli, Pastorelli & Regalia, 2001).

Self-efficacy for alternatives to aggression can also be discussed from emotion regulation perspective. Self-efficacy for alternatives to aggression is adolescent's perceived ability to control anger and to cope with aggression provoking situation (Zeman, Shipman, & Suveg, 2002). Thus, it is stated that difficulty in controlling anger (Furlong & Smith, 1994; Granic & Butler, 1998) or inability to produce nonaggressive solutions to interpersonal conflicts (Dodge, 1991) are other risk factors that may lead to increased aggression among adolescents.

It is stated that self-efficacy for alternatives to aggression plays an important role in avoiding violence and reducing violent behavior (Pu, Chewing, St. Clair, Kokotailo, Lacourt, & Wilson, 2013). Adolescents with high self-efficacy for alternative behaviors to aggression were found to have lower aggression levels than adolescents with low self-efficacy (Bosworth & Espelage, 1995).

Purpose

In order to measure the concept of self-efficacy for alternatives to aggression, the first step is to adapt the "Self-Efficacy for Alternatives to Aggression Scale" (SEAAS), which was originally developed by Miller-Johnson, Sullivan, Simon, and MVPP (2004) in the United States, to Turkish culture. Therefore, the purpose of this study is to examine the validity and reliability of SEAAS in a sample of Turkish adolescents.

Method

The participants of the study consisted of 566 sixth, seventh and eighth grade students enrolled in seven public secondary schools affiliated to the Ministry of National Education in Ankara. Random sampling was used in the selection of the schools included in the research. In each school the scales were administered to three classes whose curriculum was suitable. Only students who brought the parent consent forms were included in the research. SEAAS (Miller-Johnson, Sullivan, Simon, & MVPP, 2004) and physical aggression scale (Farrell, Kung, White, & Valois, 2000) were used to gather the data. In addition to the scales, a short demographic form was given, aiming to obtain some demographic information of the participants. It took students about 15 minutes to answer all scales.

Cronbach alpha coefficient and split-half reliability coefficient were calculated to determine the reliability of the Turkish form of SEAAS, which was created after studies on linguistic equivalence. In determining the construct validity of the SEAAS, CFA was applied to verify the 7-item one-dimensional factor structure in the original scale form. In addition, the relationship between Physical Aggression Scale and SEAAS was examined to test criterion validity. SPSS 20.0 program was used to test the assumptions and reliability analysis, and Lisrel 8.7 program was used for CFA.

Findings

In order to adapt SEAAS to Turkish culture, linguistic equivalence study was carried out first. The original scale was translated into Turkish by three academicians who are proficient in both languages. Subsequent independent translations were compared by researchers and made into a single form. The back translation of this form was made by two academicians who are experts in English and Counseling. It was concluded that the feedbacks examined by the researchers were consistent with the original form of the scale.

As a result of the CFA analysis, the standardized factor loadings among the items in the original form of the scale and the structure measured by the items were found to be statistically significant in comparison to the t values, and all factor loads were above .30 (Büyüköztürk, 2007). For this reason, it can be assumed that the scores of the total 7 items in the scale can measure the structure of the Self-Efficacy for Alternatives to Aggression as hypothesized. In other words, it can be said that the factorial validity of the scale is provided.

The result of the CFA revealed the one-factor structure of the scale was confirmed in its original form. The goodness of fit indices revealed acceptable fit for RMSEA (.08) and perfect fit for GFI (.97), AGFI (.93), CFI (.96) and TLI (.95). Criterion validity analysis revealed that there was a significant relationship between self-efficacy for alternatives to aggression and physical aggression ($r = -.29$, $p < .01$). The Cronbach's alpha coefficient was found to be .79 and the split-half reliability coefficient was found to be .70.

Discussion & Conclusion

The results of the confirmatory factor analysis revealed that the seven-item and single-factor structure of the Turkish form of SEAAS has adequate goodness of fit values. In addition, the

relationship between SEAAS and Physical Aggression Scale was examined to test the criterion validity. As a result of the analysis, a significant relationship was found between SEAAS and Physical Aggression Scale scores ($r = -.29$, $p < .01$). This low level of correlation in the opposite direction is parallel to the findings of other studies in the literature (Pu et al., 2013; Riner & Saywell, 2002). Some other studies in the literature (Bosworth, Espelage, Daytner, Dubay, & Karageorge, 2000; Orpinas, 1999) also state that self-efficacy for alternatives to aggression predicted aggression strongly but in the opposite direction. Finally, the internal consistency coefficient of the scale is .79 and the split-half reliability coefficient is .70. Although the reliability coefficients obtained are somewhat lower than the coefficients obtained from the original form of the scale (Miller-Johnson et al., 2004, $\alpha = .83$; Simon et al., 2008, $\alpha = .81$), SEAAS still has sufficient reliability. In conclusion, the findings obtained showed that Turkish adaptation of Self-Efficacy for Alternatives to Aggression Scale had sufficient levels of validity and reliability.

GİRİŞ

Öz-yeterlik kişinin yaşam olaylarını ele almak için gerekli eylemleri gerçekleştirme yeteneğine olan inancına ilişkin bir tahmindir (Willoughby, King ve Polatajko, 1996). Bandura (1997), öz-yeterliğin alana özgü bir kavram olduğunu varsayar ve farklı işlev alanlarına (örn. akademik öz-yeterlik, sosyal öz-yeterlik) özgü farklılaşmış bir inanç seti olarak kavramsallaştırılabileceğini belirtir. Araştırmacılar (Bandura, 1980; Valentine, DuBois ve Cooper, 2004), alana özgü öz-yeterliğin, gerçek davranışı yordamada genel öz-yeterlik kavramına göre daha iyi bir yordayıcı olduğunu belirtmişlerdir. Öz-yeterlik, sosyal öğrenme (Bandura, 1977) kuramının en önemli kavramlarından biridir. Sosyal öğrenme kuramı saldırganlığın kavramsallaştırılmasına çok önemli katkılarda bulunmuştur (Bandura, 1973). Sosyal öğrenme kuramcılarının göre öz-yeterlik algısı ve tepki-sonuç beklentisi çocukların saldırgan davranışlar gösterip göstermeyeceği üzerinde önemli etkiye sahip olan sosyal bilişlerdir (Bandura ve Walters, 1959). Öz-yeterlik kavramı zorba ve kurban ilişkisini anlamamız için de oldukça önemli bir kavramdır (Gottheil ve Dubow, 2001). Saldırgan çocukların saldırgan olmayanlara göre saldırgan davranışlarda bulunabilme ile ilgili öz-yeterliklerinin fazla olduğu ve saldırganlığın kendisi için olumlu sonuçlar getireceğine dair daha güçlü inançlarının olduğu belirtilmiştir (Perry, Perry ve Rasmussen, 1986). Diğer bir ifadeyle, insanlar saldırgan davranabileceklerine ne kadar çok inanırlarsa o kadar çok saldırganlık davranışı sergilerler (Bandura, 2002; Barchia ve Bussey, 2011).

Benzer şekilde, sosyal bilişsel kuram (Crick ve Dodge, 1994; Huesmann, 1988) da bireylerin problem durumlarını nasıl işleyip tepki verdiklerini, bir tepkiye ilişkin algıları ve bu tepkiyi göstermeye ilişkin öz-yeterlikleri tarafından yönlendirildiklerini vurgulamaktadır. Sosyal bilişsel kurama göre ergenler arasındaki kişilerarası şiddet; (1) ergenin şiddet davranışı ile ilgili tecrübeleri ve şiddet içeren davranışın neticesiyle ilgili sonuç beklentileri, (2) sosyal ortam ve (3) ergenin davranışı gibi faktörlerin dinamik etkileşimiyle ortaya çıkar (Swearer, Wang, Berry ve Myers, 2014). Bu faktörler arasındaki ilişkiler ise, şiddet içeren davranışların aile, toplum ve akranlar tarafından sergilenip modellenmesinden, saldırgan davranışlar için öz-yeterlikten ve şiddetle ilgili olumlu ve olumsuz pekiştiricilerden etkilenir (Card, 2011).

Saldırgan olmayan davranışlar için öz-yeterlik ise ergenin problem durumla karşılaştığı zaman başarılı bir şekilde saldırgan olmayan tepkiler verebileceğine olan güvenini yansıtır. Caprara, Barbaranelli, Pastorelli ve Cervone'e (2004) göre öz-yeterlik, insanların anti sosyal davranışlarda bulunmak için akran baskısıyla karşılaştıklarında eylemlerini kişisel normlara uygun olarak ilişkilendirme konusundaki algıları ile ilgilidir. Öz-yeterliğin suçlu davranışlar, madde bağımlılığı (Bandura, Caprara, Barbaranelli, Gerbino ve Pastorelli, 2003; Caprara, Scabini, Barbaranelli, Pastorelli, Regalia ve Bandura, 1998), çabuk sinirlenme, fiziksel ve sözel saldırganlık ve ahlaki çözüme (Caprara, Barbaranelli ve Comrey, 1992) ile negatif yönde bir ilişkisi olduğu gösterilmiştir. Ergenlerin akran baskısının üstesinden gelmeye dair güçlü öz-yeterlikleri olduğunda problem davranışlara daha az dâhil oldukları bulunmuştur (Caprara, Scabini, Barbaranelli, Regalia ve Bandura, 1998; Ludwig ve Pittman, 1999). Öz-yeterliği yüksek olan öğrencilerin ise riskli veya anti sosyal davranışlarda bulunmamak için akran baskısına karşı gelme konusunda daha donanımlı oldukları tespit edilmiştir (Bandura, 1997; Bandura, Caprara, Barbaranelli, Pastorelli ve Regalia, 2001). Carroll, Houghton, Wood, Unsworth, Hattie, Gordon ve Bower (2009), 11 ve 18 yaşları arasındaki 935 öğrencinin öz-yeterlik, akademik beklenti ve suçluluk ile akademik başarıları arasındaki yapısal ilişkileri araştırmışlardır. Bulgular, daha yüksek özdenetim öz-yeterliğine sahip ergenlerin daha az suç davranışı sergilediklerini ve daha yüksek akademik başarıya sahip olduklarını göstermiştir.

Saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterlik, duygu düzenleme perspektifinden de incelenmiştir. Düzenlenmiş bir olgu olarak saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterlik, bir ergenin duygusal uyarılmayı kontrol etme ve saldırganlığı kışkırtan durumla uyumlu bir şekilde başa çıkma kapasitesini fark etmesi anlamına gelir (Zeman, Shipman ve Suveg, 2002). Öfkeyi kontrol etmede güçlük yaşamanın (Furlong ve Smith, 1994; Granic ve Butler, 1998) ya da kişilerarası çatışmalara saldırgan olmayan çözümler üretmemenin (Dodge, 1991), ergenler arasındaki saldırgan davranışlara yol açan risk faktörleri arasında oldukları belirtilmektedir. Silk, Steinberg ve Sheffield-Morris (2003), 7. ve 10. sınıflardaki 152 ergenden oluşan bir örnekleme duygu düzenleme ve uyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bulgular, daha yoğun ve dengesiz duygular bildiren ve bu duygularını etkili bir şekilde düzenleyemeyen ergenlerin daha fazla depresif belirtiler ve sorunlu davranışlar sergilediklerini ortaya koymuştur.

Saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterliğin şiddetten kaçınma ve şiddet içeren davranışları azaltma konusunda önemli bir rol oynadığı ifade edilmektedir (Pu, Chewing, St. Clair, Kokotailo, Lacourt ve Wilson, 2013). Saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterlikleri yüksek olan ergenlerin, düşük öz-yeterliğe sahip ergenlere göre saldırganlık düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur (Bosworth ve Espelage, 1995). Benzer bir şekilde, Bettencourt ve Farrell (2013), saldırganlık seviyesi yüksek olan ergenlerin, saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterliklerinin anlamlı derecede düşük olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterlik seviyesindeki artışın, saldırgan davranışlarda bulunma olasılığını azalttığını gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (McMahon, Todd, Martinez, Coker, Sheu, Washburn ve Shah 2013). Farrell, Henry, Schoeny, Bettencourt ve Tolan (2010) tarafından yürütülen bir araştırmada, saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterliğin, suça karışmış akranlara sahip olma ve saldırganlığı destekleyen ebeveyn tutumları ile fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkiyi düzenlediği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterliğin akran şiddeti için koruyucu bir faktör olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak, ilgili alanyazın, saldırganlığa alternatif davranışlara yönelik öz yeterliğin saldırgan davranışları önleme konusunda önemli bir değişken olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla saldırganlığa alternatif davranışlar için öz yeterlik kavramının saldırganlıkla ilgili araştırmalarda kullanılabilmesi için ilk adım kavramın ölçülmesine fırsat tanyacak olan mevcut bir ölçeğin Türk kültürüne uyarlanmasıdır. Bu amaçla, kavramı ölçen bazı ölçme araçları Öz-Yeterlik Ölçeği-(Perry, Perry ve Rasmussen, 1986) ve Akran Saldırganlığıyla Baş Etme Öz-Yeterlik Ölçeği (Singh ve Bussey, 2009) incelenmiş fakat doğrudan saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterliği ölçmemeleri ve çok boyutlu yapıları sebebiyle araştırmacılar tarafından uyarlanmaları uygun görülmemiştir. Bu çalışmada orijinali Miller-Johnson, Sullivan, Simon ve MVPP (2004) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilen "Self-Efficacy for Alternatives to Aggression" (Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeğini (SADÖYÖ) Türkçeye uyarlamak ve Türk ergenlerinden oluşan bir örnekleme geçerlik ve güvenilirliğini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada ölçeğin Türkçe formunun, özgün İngilizce formuyla eşdeğer psikometrik özelliklere sahip olduğu varsayımı da sınanmıştır. Araştırmacıların bilgisi dâhilinde Türkiye'de saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterliği ölçen başka bir ölçme aracının olmadığı bilinmektedir. SADÖYÖ'nün saldırganlığın arkasındaki bilişsel süreçleri, risk faktörlerini ve koruyucu faktörleri ortaya çıkarmaya yönelik ilişkisel araştırmalarda ve saldırgan davranışları önlemeye yönelik deneysel çalışmalarda kullanılabileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Çalışmanın Deseni

Bu çalışmada, nicel araştırma yöntemi desenlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Tarama deseni örneklemin özelliklerini ortaya koymak amacıyla büyük bir örneklemden veri toplanmasıyla gerçekleştirilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Bu noktadan yola çıkarak özgün formunun psikometrik özellikleri bakımından yeterli olan SADÖYÖ'nün geçerlik güvenirlik analizlerinin yapılması ve Türk kültürüne uyarlanması amacıyla tarama deseni kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın ulaşılabilir evreni Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan devlet okullarına devam eden 6., 7., ve 8. sınıf öğrencileridir. Araştırmanın örneklemini ise bu merkez ilçelerde bulunan yedi devlet ortaokuluna kayıtlı 566, 6. 7. ve 8. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmada küme örnekleme ile örneklemden yedi ilçeden rasgele olarak birer okul seçilmiştir. Daha sonra bu okulların müdürleri ile görüşmeler yapılmış ve her bir okuldan 6., 7. ve 8. sınıflardan ders programı uygun olan üç sınıfa ölçekler uygulanmıştır. Araştırmaya yalnızca veli onam formunu getiren ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler dâhil edilmiştir. Araştırmada katılımcıların sınıf dağılımının dengeli olması için özen gösterilmiş fakat cinsiyet dağılımı için herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Araştırmada yer alan katılımcılara ilişkin demografik özellikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Demografik Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kız	283	50.0
	Erkek	283	50.0
Yaş	11	7	1.2
	12	174	30.7
	13	181	32.0
	14	170	30.0
	15	32	5.7
	17	1	0.2
Sınıf	6	191	33.7
	7	188	33.2
	8	186	32.9
Anne eğitim düzeyi	Okuryazar değil	17	3.0
	İlkokul	252	44.5
	Ortaokul	87	15.4
	Lise	107	18.9
	Yüksekokul-Üniversite	66	11.7
	Bilmiyorum	30	5.3
Baba eğitim düzeyi	Okuryazar değil	4	0.7
	İlkokul	163	28.8
	Ortaokul	100	17.7
	Lise	148	26.1
	Yüksekokul-Üniversite	106	18.7

	Bilmiyorum	33	5.8
Anne hayatta mı?	Evet	553	97.7
	Hayır	4	0.7
Baba hayatta mı?	Evet	533	94.2
	Hayır	21	3.7
Kardeş sayısı	1	228	40.3
	2	189	33.4
	3	52	9.2
	4	26	4.6
	5	9	1.6
	6 ve daha fazla	10	1.8

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyet ve sınıf değişkenleri açısından eşit dağılım gösterdikleri görülmüştür. Katılımcıların yaş ortalaması 13.09 ($SS=.95$) olarak hesaplanmıştır. Bununla birlikte, katılımcıların yaklaşık %37'sinin annesinin lise ve üstü eğitim kurumlarından mezun olduğu, yaklaşık %51'inin babasının ise lise ve üstü eğitim kurumlarından mezun olduğu belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların büyük bir çoğunluğunun anne ve babalarının hayatta olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, katılımcıların yaklaşık %74'ünün iki ya da daha az sayıda kardeşi olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeği (SADÖYÖ; Miller-Johnson, Sullivan, Simon ve MVPP, 2004) yedi maddeden oluşan, ergenlerin öfkeyi kontrol etme ve şiddet içermeyen yollarla çatışma çözme yeteneklerine ilişkin güvenlerini ölçen, tek boyutlu, kısa bir ölçektir. Bu ölçek alanyazında ergenlerin saldırgan davranışlarının ardındaki bilişsel süreçleri ortaya çıkarmaya yönelik olarak yapılmış pek çok çalışmada kullanılmış ve psikometrik özellikleri bakımından yeterli bir ölçek olduğu için seçilmiştir. SADÖYÖ'nün özgün formunda yer alan yedi maddeden dördü Bosworth ve Espelage (1995) tarafından yürütülen bir araştırmada (Teen Conflict Survey) yer alan maddelerdir. SADÖYÖ daha sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütülen büyük çaplı şiddeti önleme projelerinden biri olan Multisite Violence Prevention Project'te (MVPP, 2004) üç madde daha eklenerek kullanılmış ve bu çalışma sonucunda ölçeğe son hâli verilmiştir (Miller-Johnson, Sullivan, Simon ve MVPP, 2004; Simon ve ark., 2008). Ölçekte yer alan her bir soruda katılımcılardan bir anlaşmazlık yaşadıklarında saldırgan olmayan davranışlar gösterme (örn. kavgadan başka çözüm yolları seçmek, anlaşmazlık hakkında konuşmak) kendilerine ne derece güvendiklerini belirtmeleri istenmektedir. Beşli Likert tipi ölçekte (1) "çok güvenirim" ve (5) "hiç güvenmem" aralığında seçenekler bulunmaktadır ve ölçekteki tüm maddeler ters kodlanmaktadır. Ölçekten elde edilen puanların aritmetik ortalaması, ergenlerin saldırganlığa alternatif davranışlar gösterme konusundaki öz-yeterliklerini göstermektedir. Elde edilen yüksek puanlar, ergenlerin çatışma durumlarında saldırgan olmayan şekilde davranma konusunda kendilerine daha fazla güvendiklerini göstermektedir. Ölçeğin özgün formunun Cronbach alfa katsayısı Miller-Johnson, Sullivan, Simon ve MVPP (2004) tarafından .83, Simon ve ark. (2008) tarafından ise .81 olarak rapor edilmiştir.

Fiziksel Saldırganlık Ölçeği (FSÖ), Problem Davranış Sıklığı Ölçekleri (Farrell, Kung, White ve Valois, 2000) arasında yer alan ölçeklerden biri olan FSÖ, Türk kültürüne Çetinkaya-Yıldız (2010) tarafından uyarlanmıştır. FSÖ altı maddeden oluşan, tek boyutlu, dörtlü Likert tipi bir ölçme

aracıdır. FSÖ, ergenlerin son 30 gün içerisinde fiziksel saldırganlık gösterme sıklıklarını ölçmektedir (ör. “Son bir ay içinde kaç kere birine vurdun?”). Likert ölçeğinde (1) “asla” ile (4) “pek çok kere” aralığında seçenekler bulunmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, ergenlerin fiziksel saldırganlık seviyelerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geçerliğine ilişkin yürütülen çalışmada DFA uyum iyiliği indeksleri (RMSEA = .048; TLI = .98; CFI = .99) yeterli seviyede bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .80’dir. Bu çalışmada ölçüt geçerliğini test etmek için Fiziksel Saldırganlık Ölçeği ile SADÖYÖ arasındaki ilişki incelenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Ölçeğin dilsel eşdeğerlik çalışması sonucunda geliştirilen Türkçe formu, yedi farklı ortaokulda, 6., 7. ve 8. sınıfa devam eden 566 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçek uygulanmadan önce öğrencilerin ailelerinden imzalı veli onam formları alınmış ve öğrencilerin de çalışmaya gönüllülük esasına göre katılmaları sağlanmıştır. Uygulama öncesi öğrencilere ölçeklerin yönergeleri açıklanmış, ölçekleri dürüst bir şekilde ve yönergelere uygun olarak cevaplamaları istenmiştir. Ölçeklere ek olarak, katılımcılara ait bazı demografik bilgileri almayı hedefleyen, kısa bir demografik form da verilmiştir. Öğrencilerin tüm ölçekleri yanıtlamaları yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Ölçeğin uyarlanması için gerekli olan veri toplama ve izin süreci birinci araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Veri Analizi

Dilsel eşdeğerlikle ilgili çalışmalardan sonra oluşturulan SADÖYÖ’nün Türkçe formunun güvenilirliğini belirlemek için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ve iki yarı güvenilirliği hesaplanmıştır. Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeği’nin yapı geçerliğini belirlemede orijinal ölçek formundaki yedi maddeli tek boyutlu faktör yapısının doğrulanması amacıyla DFA uygulanmıştır. Analiz öncesinde veri setindeki uç değerler, kayıp veriler ve normal dağılım durumu kontrol edilmiş ve bu varsayımların karşılandığı bulunmuştur. Varsayımların test edilmesi ve güvenilirlik analizi için SPSS 20.0 programı, DFA için ise Lisrel 8.7 programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Türkçeye çevrilen SADÖYÖ’nün dilsel eşdeğerliği, maddeleri ve toplam puanına ilişkin normal dağılım durumu, geçerliği ve güvenilirliğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Dilsel Eşdeğerlik

SADÖYÖ’nün Türkçeye uyarlanabilmesi için öncelikle dilsel eşdeğerlik çalışması yapılmıştır. Özgün ölçek her iki dilde yeterliği olan üç akademisyen tarafından (biri İngilizce öğretmenliği ve ikisi psikolojik danışma ve rehberlik alanından) Türkçeye çevrilmiştir. Sonrasında yapılan bağımsız çeviriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiş ve daha sonra karşılaştırılarak tek bir form hâline getirilmiştir. Elde edilen bu formun geri çevirisi İngilizce ve PDR alanında uzman iki akademisyen tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından bağımsız olarak incelenen geri çevirilerin ölçeğin özgün formu ile tutarlı olduğu kanaatine varılmıştır. Ölçeğin dilsel eşdeğerlik çalışmaları ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak üzere her iki araştırmacının bağımsız olarak sürece katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Normal Dağılım

Ölçek maddelerine ve ölçek toplam puanlarına ilişkin normal dağılım incelemeleri, aritmetik ortalama, mod ve medyana göre ve normal dağılımın iki temel bileşeni olan çarpıklık ve basıklık katsayılarına göre yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

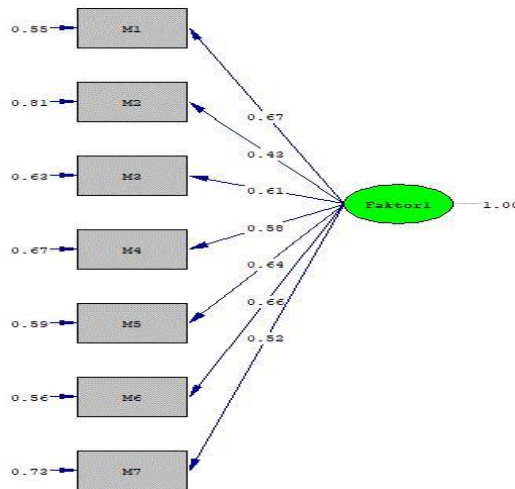
Tablo 2. Normal dağılıma ilişkin incelemeler

Maddeler	Ortalama	Mod	Medyan	Çarpıklık katsayısı	Basıklık katsayısı
M1	4.11	5.00	4.50	-1.06	.23
M2	3.75	5.00	4.00	-.67	-.39
M3	3.96	5.00	4.00	-.97	-.09
M4	3.51	5.00	4.00	-.48	-1.01
M5	3.49	5.00	4,00	-.40	-.97
M6	3.55	5.00	4.00	-.46	-1.05
M7	3.45	5.00	4.00	-.37	-1.14
Toplam Puan	25.84	31.00	26.00	-.56	-.15

Tablo 2 incelendiğinde maddeler ve toplam puan için aritmetik ortalama, mod ve medyanın birbirine yakın değerler olduğu görülmektedir. Bununla birlikte maddeler ve toplam puan için çarpıklık ve basıklık katsayılarının yaklaşık olarak -1/+1 aralığında kaldığı görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle dağılımların normale yakın olduğu söylenebilir.

Yapı Geçerliliği

Yapılan DFA analizi sonucunda ölçeğin orijinal formundaki maddeler ile maddelerin ölçtüğü yapı arasındaki standartlaştırılmış faktör yükleri hem t değerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş hem de tüm faktör yüklerinin 0.30’un (Büyüköztürk, 2007) üzerinde olduğu görülmüştür (bkz. Şekil 1). Bu nedenle, ölçekteki yedi maddenin puanlarının varsayıldığı gibi Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeği’nin yapısını ölçtüğü; diğer bir ifadeyle ölçeğin faktöriyel geçerliğini sağladığı söylenebilir.

Şekil 1. Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeği’ne İlişkin Standartlaştırılmış DFA Çözümleri

Uygulanan DFA sonucunda ki-kare (χ^2) uyumu, yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA), iyilik uyum indeksi (GFI), düzenlenmiş iyilik uyum indeksi (AGFI), karşılaştırmalı uyum indeksi (Comparative Fit Index; CFI) ve normlaştırılmamış uyum indeksi (NNFI/TLI) değerleri incelenmiştir. Ki-kare uyum testinde anlamlı olmayan bir ki-kare değerinin elde edilmesi iyi uyumun göstergesi olarak değerlendirilmiştir (Schumacker ve Lomax, 2010). $RMSEA \leq 0.08$ (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Jaccard ve Wan, 1996) kabul edilebilir uyum, GFI ve $AGFI \geq 0.90$ (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010) mükemmel uyum, CFI ve $TLI \geq 0.95$ (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Hu ve Bentler, 1999) mükemmel uyum ölçütleri olarak kabul edilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeği'ne İlişkin DFA Uyum İndeksleri

	χ^2/sd	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	TLI
SADÖYÖ	5.09	.08	.97	.93	.96	.95

Tablo 3 incelendiğinde ki-kare değerinin anlamlı olduğu ve χ^2/sd değerinin kabul edilebilir uyum ölçütleri dışında yer aldığı görülmektedir. Buna karşın RMSEA değeri model için kabul edilebilir uyum ölçütlerinde yer alırken; GFI, AGFI, CFI ve TLI değerleri model için mükemmel uyum ölçütleri arasında yer almaktadır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Örneklem büyüdükçe ki-kare analizi sonuçlarının anlamlı çıkma olasılığı artmaktadır (Büyüköztürk, Akgün, Özkahveci ve Demirel, 2004). Yapılan birçok DFA'da örneklemin büyük olması nedeniyle p değerinin anlamlı olması normal olup, bu durum çalışmaların çoğunda tolere edilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Bu bulgulardan hareketle modelin veri tarafından doğrulandığı söylenebilir.

Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeği'nin madde ayrıricılık düzeyini incelemek amacıyla madde toplam korelasyonları incelenmiş ve sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeği Maddeleri ve Madde Ayırt Edicilik Sonuçları

Maddeler	Madde	toplamX	SS
	korelasyonları		
Kavgadan başka çözüm yollarını seçmek.	.59	4.12	1.09
Anlaşmazlık hakkında konuşmak.	.37	3.77	1.18
Çok sinirlendiğim zaman sakinleşmeye çalışmak.	.54	3.99	1.22
Benimle dalga geçen birini görmezlikten gelmek.	.51	3.52	1.42
Kavgadan kaçınmak için orayı terk etmek.	.56	3.51	1.32
Karşımdaki öğrenciden özür dilemek.	.59	3.56	1.37
Bir yetiştikenden yardım istemek.	.44	3.47	1.40

Tablo 4 incelendiğinde ölçekteki madde toplam korelasyonlarının .37 ile .59 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında madde toplam korelasyon değerlerinin ölçülecek özelliği ayırt etme açısından .30 ve üzerinde olması beklenir (Büyüköztürk, 2007). Bu bulgulara göre ölçek maddelerinin iyi düzeyde ayrıricılık gösterdiği; bir başka deyişle, maddelerin ölçeğin bütünü ile ölçülmek istenen özelliği iyi ölçebilen maddeler olduğu söylenebilir.

Ölçüt Geçerliği

Teorik olarak Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeği ile Fiziksel Saldırganlık Ölçeği arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki beklenmektedir. Zıt ölçek geçerliğini test etmek için, SADÖYÖ ile Fiziksel Saldırganlık Ölçeği arasındaki ilişki incelenmiştir. Analiz sonucunda SADÖYÖ ile Fiziksel Saldırganlık Ölçeği puanları arasında $r = -.29$, $p < .01$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Tespit edilen bu ilişki saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterlik ile fiziksel saldırganlık arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Güvenirlilik

SADÖYÖ'nün ölçmek istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğü anlamındaki güvenirliliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır. İç tutarlılık anlamındaki güvenirlilik katsayısı Cronbach Alfa, maddelere ait puanların toplam test puanlarıyla tutarlılığının bir ölçüsüdür (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2014). Bu katsayı; .60 ile .80 arasında olduğunda ölçek "oldukça güvenilir", .80 ve üzerinde olduğunda ise "yüksek derecede güvenilir" olarak kabul edilmektedir (Akgül ve Çevik, 2003). Cronbach Alfa katsayısı ölçeğin tümü için .79 olarak hesaplanmıştır. Aynı zamanda iki yarı güvenirliliği analizi yapılmış ve sonucun .70 olduğu görülmüştür. Bu bulgulara göre ölçeğin oldukça güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada Saldırganlığa Alternatif Davranışlar için Öz-Yeterlik Ölçeği Türkçeye uyarlanmış ve ölçeğin psikometrik özellikleri ergen ortaokul öğrencileri örnekleminde analiz edilmiştir. Dilsel eşdeğerlik çalışmaları tamamlandıktan sonra madde analizi çalışmaları yapılmış ve her bir maddenin ölçeğin toplam puanını yordama gücü hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerliğini test etmek için yapısal geçerlik ve ölçüt geçerliği kullanılmıştır. SADÖYÖ'nün güvenirliliğini test etmek için iç tutarlılık ve iki yarı güvenirliliği katsayısı yöntemleri uygulanmıştır.

Ölçek uyarlama çalışmalarında çeviri ve dilsel eşdeğerlik çalışmaları önemlidir. Eğer ölçeğin dilsel eşdeğerlik çalışmaları yeterli olmazsa daha sonra yürütülecek olan geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları bundan olumsuz etkilenecektir. Bu çalışmada ölçeğin dilsel eş değerliğini sağlamak için çeviri, geri çeviri ve uzman görüşü yöntemlerine başvurulmuştur. Daha sonra toplanan veri setinde ölçekteki maddelerin ölçeği temsil etme gücü ve toplam puanı yordama gücü hesaplanmıştır. Madde analizi sonucunda, tüm maddelerin faktör yükleri .30'un üstünde bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle, ölçekte yer alan maddelerin hepsinin ölçeği yeterli derecede temsil ettiği ve herhangi bir maddenin ölçekten çıkarılmasına gerek olmadığı sonucuna varılmıştır.

Ölçeğin geçerliğini test etmek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ve ölçüt geçerliği yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, SADÖYÖ'nün Türkçe formunun yedi maddelik ve tek faktörlü yapısının yeterli uyum değerlerine sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca zıt ölçek (ölçüt) geçerliğini test etmek için, SADÖYÖ ile Fiziksel Saldırganlık Ölçeği arasındaki ilişki incelenmiştir. Analiz sonucunda SADÖYÖ ile Fiziksel Saldırganlık Ölçeği puanları arasında $r = -$

.29, $p < .01$ düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Düşük düzeydeki bu ters yönlü ilişki alanyazındaki diğer araştırmaların (Pu, Chewning, St. Clair, Kokotailo, Lacourt ve Wilson, 2013; Riner ve Saywell, 2002) bulgularına paralellik göstermektedir. Bununla birlikte, alanyazındaki

diğer bazı çalışmalarda (Bosworth, Espelage, Daytner, Dubay ve Karageorge, 2000; Orpinas, 1999) saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterliğin saldırganlığı ters yönde ve güçlü bir şekilde yordadığı belirtilmiştir. Son olarak, ölçeğin güvenilirliği ile ilgili olarak hesaplanan iç tutarlık katsayısı .79 ve iyi yarı güvenilirlik katsayısı .70 olmuştur. Elde edilen güvenilirlik katsayıları her ne kadar ölçeğin özgün formundan elde edilen katsayılara (Miller-Johnson, Sullivan, Simon ve MVPP, 2004, $\alpha = .83$; Simon ve ark., 2008, $\alpha = .81$) oranla bir miktar düşük olsa da SADÖYÖ'nün yeterli derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Yapılan analizler sonucunda SADÖYÖ'nün geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bulgulardan hareketle, ölçeğin Türkiye'de ergen örnekleminde saldırganlığa alternatif davranışlar için öz-yeterliği ölçmek için kullanılabilmesi ileri sürülebilir.

Bu konularda çalışmak isteyen araştırmacılara daha farklı yaş gruplarında ve örneklemelerde SADÖYÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını tekrarlamaları ve test-tekrar test güvenilirliğini test etmeleri önerilebilir. Ayrıca genel olarak ergenlerin saldırgan davranışları ile ilgili olarak yürütülecek olan araştırmalarda SADÖYÖ'nün kullanılmasının ergenlerin davranışlarının ardındaki bilişsel sürecin anlaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. SADÖYÖ saldırganlığın ortaya çıkmasına etki eden faktörlerin araştırıldığı betimsel çalışmalara ergenlerin saldırganlığa alternatif davranışlar konusundaki öz-yeterliklerini ortaya koyarak katkı sağlayabilir. Aynı zamanda SADÖYÖ saldırganlığın azaltılmasına yönelik olarak yürütülecek olan deneysel çalışmaların (psikoeğitim, sosyal beceri, psikolojik danışma vb.) etkililiğini değerlendirmek için ön test ve son-test ölçme aracı olarak kullanılabilir.

Okul psikolojik danışmanları ergenlerin saldırganlığa alternatif davranışlar sergileme konusunda kendilerini ne derece yeterli hissettiklerini ve hangi beceriler konusunda daha az yeterli hissettiklerini tespit etmek için SADÖYÖ'yü kullanabilirler. Elde ettikleri sonuçlara göre ihtiyaç duyan ergenler için ve ihtiyaç duyulan becerilere göre yapacakları çalışmaları planlayabilirler.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Akgül, A. & Çevik, O. (2003). *İstatistiksel analiz teknikleri SPSS'te işletme yönetimi uygulamaları*. Ankara: Emek Ofset.
- Bandura, A. & Walters, R. H. (1959). *Adolescent aggression*. New York: Ronald.
- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Bandura, A. (1980). Gauging the relationship between self-efficacy judgment and action. *Cognitive Therapy and Research*, 4, 263-268.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman.
- Bandura, A., Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Gerbino, M., & Pastorelli, C. (2003). Role of affective self-regulatory efficacy in diverse spheres of psychosocial functioning. *Child Development*, 74(3), 769-782.
- Bandura, A., Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., & Regalia, C. (2001). Sociocognitive self-regulatory mechanism governing transgressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 125-135.
- Bandura, A. (2002). Selective moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Moral Education*, 31, 101-119. doi:10.1080/0305724022014322
- Barchia, K., & Bussey, K. (2011). Individual and collective social cognitive influences on peer aggression: Exploring the contribution of aggression efficacy, moral disengagement, and collective efficacy. *Aggressive Behavior*, 37, 107-120. doi:10.1002/ab.20375
- Bettencourt, A. F., & Farrell, A. D. (2013). Individual and contextual factors associated with patterns of aggression and peer victimization during middle school. *Journal of Youth and Adolescence*, 42, 285-302.
- Bosworth, K., & Espelage, D. (1995). *Teen conflict survey*. Bloomington, IN: Center for Adolescent Studies.
- Bosworth, K., Espelage, D. L., Daytner, G., DuBay, T., & Karageorge, K. (2000). The effectiveness of a multimedia violence prevention program for early adolescents. *American Journal of Health Behavior*, 24, 268-280.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için analiz el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Özkahveci, Ö., & Demirel, F. (2004). The validity and reliability study of the Turkish version of the motivated strategies for learning questionnaire. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 4(2), 207-239.
- Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, S. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 16. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., & Comrey, A. L. (1992). A personological, approach to the study of aggression. *Personality and Individual Differences*, 13, 77-84.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., & Cervone, D. (2004). The contribution of self-efficacy beliefs to psychological outcomes in adolescence: predicting beyond global dispositional tendencies. *Personality and Individual Differences*, 37, 751-763.
- Caprara, G. V., Scabini, E., Barbaranelli, C., Pastorelli, C., Regalia, C., & Bandura, A. (1998). Impact of adolescents' perceived self-regulatory efficacy on familial communication and antisocial conduct. *European Psychologist*, 3, 125-132.
- Card, N. A. (2011). Toward a relationship perspective on aggression among schoolchildren: Integrating social cognitive and interdependence theories. *Psychology of Violence*, 1(3), 188-201.

- Carroll, A., Houghton, S., Wood, R., Unsworth, K., Hattie, J., Gordon, L., & Bower, J. (2009). Self-efficacy and academic achievement in Australian high school students: The mediating effects of academic aspirations and delinquency. *Journal of Adolescence*, 32(4), 797-817.
- Çetinkaya Yıldız, E. (2010). *The interplay of perceived family factors and personal cognitive factors in predicting physical aggression among urban youth (Algılanan aile değişkenleri ve kişisel bilişsel değişkenlerin etkileşiminin kentlerde yaşayan gençlerin fiziksel saldırganlıklarını yordamadaki rolü)*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Crick, N., & Dodge, K. (1994). A review and reformulation of social information-processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115(1), 74-101. doi:10.1037/0033-2909.115.1.74.
- Dodge, K. A. (1991). The structure and function of reactive and proactive aggression. In D. Pepler & K. Rubin (Eds.) *The development and treatment of childhood aggression* (pp. 201-218). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Farrell, A. D., Kung, E. M., White, K. S., & Valois, R. F. (2000). The structure of self-reported aggression, drug use, and delinquent behaviors during early adolescence. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29, 282-292.
- Farrell, A. D., Henry, D. B., Schoeny, M. E., Bettencourt, A., & Tolan, P. H. (2010). Normative beliefs and self-efficacy for nonviolence as moderators of peer, school, and parental risk factors for aggression in early adolescence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 39(6), 800-813.
- Furlong, M. J., & Smith, D. C. (Eds.) (1994). *Anger, hostility, and aggression: Assessment, prevention, and intervention strategies for youth*. New York: Wiley.
- Gottheil, N. F. & Dubow, E. F. (2001). Tripartite beliefs models of bully and victim behavior. *Journal of Emotional Abuse*, 2(2-3), 25-47.
- Granic, I., & Butler, S. (1998). The relation between anger and antisocial beliefs in young offenders. *Personality and Individual Differences*, 24(6), 759-765.
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cut off criteria for fit indices in covariance structure analysis: Conventional versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Huesmann, L. R. (1998). The role of social information processing and cognitive schema in the acquisition and maintenance of habitual aggressive behavior. In R. E. Geen and E. Donnerstein (Eds.), *Human aggression: Theories, research, and implications for policy* (pp. 73- 109). New York: Academic Press.
- Jaccard, J. & Wan, C. K. (1996). *LISREL approaches to interaction effects in multiple regression*. Thousand Oaks, CA: Sage Series on Quantitative Applications in the Social Sciences.
- Ludwig, K. B., & Pittman, J. F. (1999). Adolescent prosocial values and self-efficacy in relation to delinquency, risky sexual behavior, and substance use. *Youth and Society*, 30, 461-482.
- McMahon, S. D., Todd, N. R., Martinez, A., Coker, C. Sheu, C. F., Washburn, J. & Shah, S. (2013). Aggressive and prosocial behavior: community violence, cognitive, and behavioral predictors among urban African American youth. *American Journal of Community Psychology*, 51, 407-421.
- Miller-Johnson, S., Sullivan, T. N., Simon, T. R., & the Multisite Violence Prevention Project. (2004). Evaluating the impact of interventions in the Multisite Violence Prevention Study: Samples, procedures, and measures. *American Journal of Preventive Medicine*, 26, 48-61.

- Multisite Violence Prevention Project (2004). *Description of measures: Targeted student survey*. Available from the Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control, Atlanta, GA. (Unpublished booklet).
- Orpinas, P. (1999). Who is Violent? Factors associated with aggressive behaviors in Latin America and Spain. *Pan American Journal of Public Health*, 5(4), 232-244.
- Perry, D. G., Perry, L. C., & Rasmussen, P. (1986). Cognitive social learning mediators of aggression. *Child Development*, 57(3), 700-711.
- Pu, J., Chewning, B., St. Clair, I. D., Kokotailo, P. K., Lacourt, J., & Wilson, D. (2013). Protective factors in American Indian communities and adolescent violence. *Maternal and Child Health Journal*, 17(7), 1199-1207. doi:10.1007/s10995-012-1111-y
- Riner, M. E., & Saywell, R. M. (2002). Development of the social ecology model of adolescent interpersonal violence prevention (SEMAIVP). *Journal of School Health*, 72(2), 65-70.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. New York: Routledge
- Silk, J. S., Steinberg, L., & Morris, A. S. (2003). Adolescents' emotion regulation in daily life: links to depressive symptoms and problem behavior. *Child Development*, 74(6), 1869-1880.
- Simon, T. R., Ikeda, R. M., Smith, E. P., Reese, L. E., Rabiner, D. L., Miller-Johnson, S., ... Allison, K. W. (2008). The Multisite Violence Prevention Project: Impact of a Universal School-Based Violence Prevention Program on Social-Cognitive Outcomes. *Prevention Science: The Official Journal of the Society for Prevention Research*, 9(4), 231-244. doi:10.1007/s11121-008-0101-1
- Singh, P. & Bussey, K. (2009). The development of a peer aggression coping self-efficacy scale for adolescents. *British Journal of Developmental Psychology*, 27, 971-992.
- Swearer, S. M., Wang, C., Berry, B., & Myers, Z. R. (2014). Reducing Bullying: Application of Social Cognitive Theory. *Theory into Practice*. Vol. 53 (1), 271-277.
- Valentine, J. C., DuBois, D. L., & Cooper, H. (2004). The relation between self-beliefs and academic achievement: A meta-analytic review. *Educational Psychologist*, 39(2), 111-133.
- Willoughby, C., King, G., & Polatajko, H. (1996). A therapist's guide to children's self-esteem. *The American Journal of Occupational Therapy*, 50, 124-132.
- Zeman, J., Shipman, K., & Suveg, C. (2002). Anger and sadness regulation: Predictions to internalizing and externalizing symptoms in children. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 31(3), 393-398.